

DOSEGNUTI KORISNIKE U ERI APSOLUTNIH TRŽIŠNIH SILA

- Intervju sa STUARTOM JAMESOM HAMILTONOM,
visokim političkim savjetnikom IFLA/FAIFE -

REACHING USERS IN THE AGE OF ABSOLUTE MARKET SUPERPOWERS

- Interview with STUART JAMES HAMILTON,
IFLA Senior Policy Advisor-

Mr. sci. Mario Hibert, uni. ass.

Filozofski fakultet, Odsjek za komparativnu književnost i bibliotekarstvo Univerziteta u Sarajevu / Faculty of Philosophy, Department for Comparative Literature and Library Science University of Sarajevo

Račkog 1, 71000 - Sarajevo
mario.hibert@gmail.com

Sažetak

Kroz intervju, u radu je predstavljen jedan od istaknutih svjetskih bibliotečko-informacijskih poslenika Dr. Stuart Hamilton, koji je od januara 2008. godine i visoki politički savjetnik IFLAe. Razgovor je vođen o aktualnim pitanjima i razvoju bibliotečko-informacijske profesije.

Abstract

Through an interview the article presents Dr. Stuart James Hamilton prominent library-information expert who in January 2008 became IFLA Senior Policy Advisor. The interview discussed current issues and development of library-information profession.

Stuart Hamilton je diplomirao Srednjovjekovne studije na Univerzitetu u Manchesteru 1996. godine. Radio je u javnim bibliotekama Velike Britanije (Kent Arts and Libraries) godinu dana, a potom četiri godine za biblioteke Brighton and Hove, kada se i značajnije počeo interesirati za razvoj informacijsko-komunikacijskih tehnologija i njihovu implementaciju u području bibliotekarstva. Magistrirao je u Londonu (University College) baveći se problemom cenzure. U februaru 2005. godine završava doktorat na Royal School of Library and Information Science kao stipendista IFLA/FAIFE. Kao IFLA-in istraživač, bio

je uključen u niz projekata (Svjetski samit o informacijskom društvu, Geneva, 2003. i Tunis, 2005. godine), a od 2005. godine aktivno sudjeluje u nastojanjima FAIFE da promovira Internet Manifest, kroz različite radionice u Evropi i Južnoj Americi na temu slobodnog pristupa informacijama na Internetu. Predavao je širom svijeta o problemima koji se tiču intelektualnih sloboda, a istraživanja je objavljivao u velikom broju štampanih i online časopisa. U januaru ove godine je naimenovan za visokog političkog savjetnika IFLA-e.

Stuarta Hamiltona imao sam priliku upoznati u proljeće ove godine na IFLA-inoj konferenciji u Palestini. Impresioniran njegovim znanjem i stavovima koji u potpunosti razbijaju stereotipe o bibliotekarima, njegovim socijalno angažiranim duhom i susretljivošću, dogovorio sam ovaj intervju, koji će, nadam se, bibliotečkoj zajednici u Bosni i Hercegovini pomoći u prepoznavanju nekih od najaktuelnijih profesionalnih problema i zadataka koje stoje pred svima nama koji se bavimo pozivom bibliotekara.

Naš razgovor bih započeo sa tvojom doktorskom tezom, kojom si tematizirao i istražio globalne perspektive u vezi sa pristupom informacijama na Internetu, odnosno promišljanju bibliotekarstva u digitalnom kontekstu (osiguravanje slobodnog, jednakopravnog i neometanog pristupa informacijskim izvorima dostupnim na Mreži). Možeš li ukratko kontekstualizirati svoja istraživanja budući da si obradio zaista izuzetno važnu i aktuelnu temu koja se tiče bibliotekara i informacijskih stručnjaka, odnosno problema s kojima se oni danas susreću?

- Rad je nastao u periodu između 2001. i 2004. godine, a zapravo se radilo o prvom doktorskom

radu koji je sponzorirala IFLA, u saradnji sa Royal School of Library and Information Science iz Kopenhagena, gdje sam i boravio za vrijeme izrade svoje doktorske disertacije. Predmet moje teze je zajednički koncipiran od strane IFLA-e i Royal School of Library and Information Science, a sam naslov je također predložila IFLA. Svi pozvani da apliciraju za doktorsku stipendiju zapravo su bili ujedno pozvani da odgovore na tu specifično postavljenu temu, što jasno ukazuje da je u IFLA-i, odnosno međunarodnoj bibliotečkoj zajednici postojala veoma precizno artikulirana potreba u vezi sa tim jasno postavljenim, konkretnim problematskim područjem koje se tiče barijera, odnosno zapreka pristupa informacijama posredstvom Interneta. Kada pogledate IFLA-u vidjet ćete da se radi o vrlo rasprostranjenoj organizaciji, prisutnoj u više od 150 zemalja širom svijeta, koja zastupa interese više od 600 000 bibliotečko-informacijskih stručnjaka, što upućuje na iznimno široko postavljeno područje istraživanja problematike pristupa Internetu u bibliotekama. Odista se radilo o ogromnom zadatku koji je tražio da se kontekstualno istraži šta je to što onemogućava korisnike biblioteka da uživaju svoje fundamentalno ljudsko pravo na informaciju garantovano Članom 19. Opće deklaracije o ljudskim pravima, a koje se tiče prava na pristup svakoj vrsti mišljenja, kao i prava na slobodu izražavanja mišljenja.

Rezultati su pokazali kako zapreke kod zemalja koje tek kreću sa razvojem Interneta i informatizacijom uopće postoje na onom fundamentalnom, elementarnom nivou, sve do onih zemalja u kojima postoje prilično specifično postavljene prepreke. Kada govorimo o tim temeljnim preprekama jasno je da se referiramo na problematiku digitalnog jaza, koja označava da kompletno društvo nije u mogućnosti da postigne izvjestan razvojni nivo (počevši od toga da ne postoji pristup napajanju električnom energijom pa sve do tog da ne postoji pristup zgradama koje bi imale kompjutere, ili pak da ne postoji znanje koje bi omogućilo pristup informacijskim izvorima). S tim u vezi, problem koji se pojavljuje u takvim sredinama tiče se nedostatka historijske tradicije, tj. okruženja koje bi bilo otvoreno prema ljudskim pravima dok se, sa druge strane, kada govorimo o društvu koje je već

ostvarilo izvjestan razvojni nivo, tome priključuju problemi filtriranja, odnosno blokiranja informacija kao načina kontrole mrežnog prometa. Izbori načina na koji se nositi sa takvim problemima naravno ovise o političkim naklonostima pojedinih zemalja. Čim se dotaknete problema filtriranja, na to se automatski nadovezuje problem nadgledanja, pa ako filtriranje razumijemo kao direktno blokiranje pristupa informacijama, onda nadgledanje možemo posmatrati kao indirektno opstruiranje slobode izražavanja. (Navodno, u Kini danas u realnom vremenu postoji više od 30 hiljada internet policajaca koji vrše nadgledanje, dok npr. sa druge strane, u SAD imate antiteroristički zakon kojim su direktno pogođene biblioteke.)

Prema tome, od digitalnog jaza preko filtriranja i nadgledanja do onoga što ja nazivam komodifikacijom, odnosno pretvaranjem informacija u robu (putem internetskog okruženja informacija postaje izložena silama tržišta, pa tako danas govorimo da se informacijama trguje, da je informacija monetizirana itd.), o problematici pristupa informacijama možemo govoriti i iz različitih perspektiva, kao npr. preko režima autorskog prava, upravljanja digitalnim pravima, mjerama tehničke zaštite ugrađenim u baze podataka časopisa, odnosno tehničkim mjerama koje priječe pristupe informacijama koje smo uzimali "zdravo za gotovo" u eri štampe. Elektronski čitatelji danas mogu biti spriječeni da štampaju materijale putem različitih softvera, softverske prepreke postoje i kad je u pitanju pristup informacijama putem aplikacija koje su slijepim čitateljima onemogućavale da informacija bude iščitana naglas, tj. ukoliko hoćete da vam je omogućena, odnosno dozvoljena takva opcija, morate dodatno da platite, jer u protivnom, ako uradite drugačije, zapravo kršite zakon. Konačno, posljednje veliko područje koje natkriljuje sve ono što ja nazivam korporativizacijom interneta, a što se predstavlja kao problem neutralnosti Mreže, jeste samo pitanje da li ćemo ili ne nastaviti sa ovakvim otvorenim Internetom, koji nema barijera niti prepreka vezanih za aplikacije koje koristimo na Mreži, ili ćemo izgubiti dio Mreže koji je zapravo kontroliran od strane velikih telekomunikacijskih kompanija, što bi odgovaralo nečemu što nam je možda najbliže zamisliti kao kablovsku mrežu koja je

u suprotnosti sa logikom "free for all" (slobodno za sve). Neke od najboljih inovacija na Internetu proizilaze iz činjenice da je Mreža otvorena, a ono što mi se čini posebno aktuelnim je to što je primjetno kako u SAD postoji namjera da velike telekomunikacijske i medijske kompanije upravljaju, tj. kontroliraju preuzimanje i postavljanje informacija na Internetu. To bi bio ukratko i presjek rezultata moga istraživanja baziranog na globalnom pregledu (skoro 87 zemalja), koji se pojavio u obliku IFLA-inog svjetskog izvještaja iz 2003. godine koji je dostupan na našem web-siteu.

Predsjednička tema Claudie Lux "Biblioteke na dnevnom redu" iskazuje IFLA-in interes da podstiče ideju da biblioteke trebaju biti vodeće, ključne institucije za demokratizaciju društva. Koji su to strateški trendovi koji se tiču bibliotekarstva u digitalno doba, odnosno na koji način biblioteke danas trebaju raditi na osiguravanju boljih bibliotečkih usluga za zajednicu? Kakva je uloga institucija zaduženih za obrazovanje bibliotekara i informacijskih stručnjaka kada su u pitanju problemi koji se tiču intelektualnih sloboda?

- Mislim da je upoznavanje sa okvirom za implementaciju ljudskih prava od izuzetnog značaja za obrazovanje budućih bibliotekara i informacijskih stručnjaka. To je implicitno naznačeno u velikom dijelu moje doktorske disertacije, a to je dobrim dijelom odgovaralo i mojim ranijim istraživanjima, odnosno kvalifikacijama koje sam stekao u Engleskoj. Danas, međutim, ne postoji dovoljno eksplicitnih obrazovnih modula, kolegija koji jasno objašnjavaju kakvu ulogu bibliotekari trebaju imati u zaštiti ljudskih prava: prava na pristup informacijama, prava na slobodu izražavanja. Mislim da postoji šansa da se stavi fokus na takve teme unutar obrazovnih programa bibliotekara i informacijskih stručnjaka. Ipak, ne radi se samo o problematici pristupa Internetu već i problemima koji se tiču načina na koje vršimo selekciju građe, tiče se politike katalogiziranja te okvir ljudskih prava zapravo prožima sav naš rad. Mislim da mladi studenti bibliotekarstva i informacijskih znanosti, dakle oni koji će se u budućnosti profesionalno baviti problematikom upravljanja znanjem, trebaju biti upoznati sa strukom na način da se upoznaju sa pravim opasnostima onoga što se događa sa Internetom kada se ove barijere pristupa

informacijama u pitanju. Ako ovakve teme stavimo u odgovarajući kontekst za buduće bibliotekare i informacijske stručnjake koji su danas sasvim sigurno svjesni Interneta i novih tehnologija, kada ih se upozna šta se događa kada izgubite pogodnost da se slobodno koristite tom tehnologijom, sa implikacijama njihovih osobnih sloboda pristupa informacijama i slobodama izražavanja, tada otvarate debatu i o pitanju šta će biti sa slobodama onih koji tek trebaju koristiti ovu tehnologiju jer smo mi imali sreću da živimo tek prvo razdoblje reguliranja Interneta. Kako za bibliotekare tako i za IFLA-u je važno da su u toku sa promišljanjima novih oblika reguliranja Interneta, da smo prisutni za "velikim političkim stolovima", prisutni u Ujedinjenim nacijama, UNESCO-u, Svjetskom samitu o informacijskom društvu. Veoma je važno da se i nevladin sektor uključuje u problematiku implementacije ljudskih prava u budući razvoj Interneta, a svakako da je onda od izuzetne važnosti da studenti bibliotekarstva i informacijskih znanosti budu svjesni važnosti ljudskih prava u njihovom svakodnevnom radu.

Informacijska tehnologija je globalizirala komunikaciju i ugrozila "informacijska dobra". Kako to komentiraš? Na koji način biblioteke trebaju braniti svoju društveno angažiranu ulogu, odnosno da li misliš da je prihvatanje logike slobodnog tržišta nužno kako bi biblioteke pronašle svoje mjesto u kontekstu globalnog ekonomskog i digitalnog okruženja?

- Svakako da više nema povratka nazad u vezi s tim kako želimo razvijati biblioteke danas. Tehnologija je ovdje i nema povratka u prošlost ka tradicionalnim konceptima bibliotekarstva. Moramo biti svjesni budućnosti i načina na koji će se tehnologija u budućnosti koristiti, kao i načina na koji će je upotrebljavati zaposleni u IT industriji. Ne možemo sebi dopustiti da se bavimo prevaziđenim stvarima. Pitao si me također da li mislim da je neophodno da biblioteke prihvate, pristanu na logiku slobodnog tržišta kako bi bile konkurentne u globalnom ekonomskom i digitalnom okruženju, pa ako bi odgovor bio DA tada bi to značilo da u budućnosti vidimo biblioteke kao prostore u kojima se sve prodaje, u kojima postoje kafeterije, zapravo postaju prostor koji postaje informacijski market. Međutim, mišljenja sam da mi treba da prihvatimo logiku novog tržišta informacija jer se odista

izmijenio način na koji se informacije stvaraju i konzumiraju od strane korisnika biblioteka, a tu posebno mislim na generaciju rođenih u digitalnom okruženju (digital natives), dakle generaciju koja ne poznaje vrijeme prije mobilnih telefona. Mi se svakako moramo pobrinuti da biblioteke odgovaraju 21. stoljeću. Nedavno sam prisustvovao Europskom socijalnom forumu, u Švedskoj, koji predstavlja veliki skup lijevo orijentiranih socijalnih aktivista koji u velikoj mjeri problematiziraju globalizaciju, što je svakako proizišlo iz antiglobalističkog pokreta devedesetih godina i to su zaista izuzetno dragi ljudi, ali istovremeno i vrlo zavedeni ljudi, pogotovo kada govore o klasnom ratu, marksističkom pogledu na biblioteke modernog doba. Meni se čini da su u krivu u svom gledanju unatrag jer ne uspijevaju da u bilo kom drugom obliku promišljaju moderni svijet. Biblioteke su odraz društva, njima nedostaje sredstava i resursa da bi odista mijenjale društvo na dubok i značajan način, no ipak biblioteke imaju sposobnost da djeluju unutar zajednica kako bi unaprijedile ljudske živote kroz povećan pristup informacijama. Ideja da se biblioteka zadržava na starim načelima u novom, digitalnom dobu je prilično smiješna jer mi trebamo ići u korak s tokovima, što također znači prihvatiti i neke od principa slobodnog tržišta. Ono što me najviše interesuje jeste to da biblioteke budu adekvatno snabdjevene za novo informacijsko tržište kako bi korisnici bili u mogućnosti da pristupe informacijama gdje god da su. Iz tog razloga mi moramo biti u stanju da upakujemo naše usluge na način koji će dosegnuti korisnike kako bi se oni u biblioteke vraćali po još. Ovo je pravi izazov te je od najveće važnosti da biblioteke održe interese lokalnih korisnika, tj. da budemo sigurni da biblioteka obavlja svoj posao za njih i pravi razliku u njihovim životima tako da nema govora o nekom povratku nazad. Potrebno je da budemo sigurni kako zaista idemo naprijed te plovimo u ovoj novoj eri.

Ako se složimo da je biti bibliotekar danas veoma radikalna izjava, da li prepoznavanje političkog konteksta bibliotečkog poziva stoji u kontradikciji sa idejom neutralnosti? Može li se istovremeno biti političan i neutralan?

- Biblioteke nikada nisu bile neutralne, to je divna ideja o profesiji da se bude neutralan, međutim mi to nismo. Čim se donose odluke o selekciji građe, subjektivnost je uvijek prisutna. Ono što mi trebamo

jete zagovaranje interesa biblioteka pa ako to znači veće uplitanje u lokalnu i nacionalnu politiku neka to onda tako i bude. Nisam siguran da li trebamo zauzimati čvrsta politička stajališta, ali se mi odista moramo angažirati politički, mi moramo naučiti kako govoriti jezikom onih koji donose odluke, a to je upravo ono što IFLA čini. Kada dospijemo u WIPO (World Intellectual Property Organization), kada dođemo u agencije UN-a, moramo biti u stanju stojeći jasno reći šta biblioteke čine za društvo i biti uvjereni da su neke od ključnih tačaka uključene u političke dokumente koji nas se tiču. To npr. funkcionira na nivou Evropske unije, gdje postoje organizacije kao što je EBLIDA (European Bureau of Library, Information and Documentation Associations) i IFLA, koje reagiraju na svaki novi događaj, npr. glede autorskog prava ili informacijskih zakona. Također se mnogo radi i na međunarodnom nivou, ali i nacionalnim nivoima, sa nacionalnim organizacijama u smislu pružanja informacija koje im mogu biti od pomoći, recimo, kada trebaju da pregovaraju o budžetu. Mi moramo biti jači i trebamo nove programe. Zaista je teško danas tačno objasniti šta biblioteka čini za zajednicu jer ono što mi radimo na neki način zaista izgleda pomalo zastarjelo u eri apsolutnih tržišnih sila, pri tome mislim da je jako teško pokazati koja je konkretna ekonomska korist koju biblioteka donosi zajednici i to je za nas veliki problem, budući da taj jezik "koju vrijednost vi donosite?", nažalost, jeste jezik kojim se danas govori koliko god ja želio da to nije tako. Ja ne vidim zbog čega sve treba biti određeno tržišnom logikom, ali dokle god plovimo tim morem trebamo i nove instrumente za upravljanje toga broda. Studija Britanske biblioteke je pokazala kako svaka funta koju vlada investira u Britansku biblioteku donese četiri funte nacionalnoj ekonomiji. Svakako da to nije ono što odista želimo jer se tu jasno radi o govorenju jezikom tržišta, međutim ono što trebamo jeste pokazati da čak i korištenje toga jezika, u smislu da biblioteke jesu društveno vrijedne, znači da svakako trebamo biti više involvirani u donošenje političkih odluka. Ipak, ono što znam jeste da kada za te stolove dospijete sa previše politike sa svoje strane tada trebate biti izuzetno jaki da uspijete u svojim namjerama.

Aktuelne kontroverze u kontekstu problematike koja se odnosi na autorska prava, ekskluzivnu kontrolu nad intelektualnim

vlasništvom odista pokreću i izuzetno značajne sumnje u vezi sa načinima na koji će bibliotekari u budućnosti raditi svoj posao. Kakve su pozicije IFLA-e u vezi s tim, tj. kakve mjere poduzima IFLA prema režimu autorskog prava, kakvi su konkretni rezultati osim podizanja svijesti u vezi sa ovim problemima?

- Konačan stav IFLA-e je zahtjev za potpuno pravednim režimom autorskog prava. Mišljenja smo kako je sada balans između prava korisnika i nositelja prava doslovno narušen, gotov. Mi ne vjerujemo kako produženje trajanja autorskog prava može biti od koristi društvu već vjerujemo u prava korisnika, zbog toga nam je od izuzetnog značaja ulaganje napora za pronalaženje, vraćanje balansa koji se odnosi na kompenzaciju stvaratelja, autora, uz osiguravanje da bibliotečkim korisnicima budu omogućena njihova prava. Vrlo često ćete, kada gledate na ove odnose, vidjeti da se bibliotekama objašnjava šta nisu u mogućnosti raditi, a IFLA i ostale velike bibliotečke asocijacije smatraju da treba obrazovati bibliotekare u kontekstu onoga što jeste dozvoljeno, koja su njihova prava. To što mi radimo, kako osiguravamo jednakopravan režim, jeste da radimo sa WIPO-om, uspostavljamo koalicije nevladinog sektora sa WIPO-om, surađujemo sa Electronic Frontiers Foundation, Electronic Information for Libraries, Library Copyright Alliance pri UN-u, Savezom slijepih, te sa svim organizacijama koje se obraćaju WIPO-u, braneći prava marginaliziranih, lobirajući za interese vladinih delegacija kako bi one bile svjesne naših aktivnosti. Ako pogledate naše stranice, naći ćete mnoge informacije upravo o pitanju koje je ovdje postavljeno, možete vidjeti izvještaj u vezi sa stavovima Komiteta o autorskim i srodnim pravima, koji smo pripremili za WIPO-u s obzirom na to da mi imamo vrlo čvrste stavove u vezi sa izuzecima i ograničenjima copyrighta. U kontekstu naše kampanje "Libraries on the agenda" sa WIPO-om nedavno je stavljeno u optičaj izvješće u vezi sa izuzecima i ograničenjima copyrighta kada su u pitanju biblioteke, što nas možda može odvesti korak dalje do instrumenta koji bi mogao odrediti šta biblioteke i obrazovne institucije smiju činiti. Također, mi se aktivno bavimo podizanjem svijesti u vezi sa ovom problematikom, a jedna od stvari koju bih volio napomenuti je da ćemo uskoro u Moldaviji imati Konferenciju o bibliotekama i autorskom pravu

za zemlje u tranziciji, gdje će biti prisutni izuzetni govornici, poput **Freda von Lohmanna**, iz EFF-a (Electronic Frontier Foundation). Bit će tu i jedan predstavnik čileanske vlade koji radi pri WIPO-i u ime biblioteka, također će tu biti prisutan i autor studije WIPO-a o izuzecima i ograničenjima autorskog prava, professor **Kenny Crews**. Ova se konferencija organizira za 50-60 ljudi koji pripadaju zemljama u tranziciji. Dugoročni cilj jeste da se pokuša osigurati neka vrsta treninga o autorskom pravu za bibliotekare, radionice koje će se ticati međunarodne dimenzije problematike autorskog prava i onoga što biblioteke mogu činiti u vezi s tim, tako da je naša uloga izuzetno bitna u kontekstu nastojanja da se naše kolege upoznaju sa svim ovim stvarima. Pozicija u vrhu IFLA-e, kao i činjenica da nastojimo dovesti još jednog člana tima koji bi se bavio isključivo problematikom autorskog prava ohrabruju jer sada imamo više mogućnosti nego ranije da budemo prisutni u WIPO-u kako bismo osigurali da se glas bibliotekara zaista čuje.

Kako vidiš prakse "otvorene kulture" poput pokreta za otvoreni software, za koje se čini da imaju veoma mnogo zajedničkog sa idejama progresivnog bibliotekarstva? Koliko daleko bibliotekari mogu ići u davanju podrške otvorenom pristupu?

- Mi smo veoma naklonjeni logici otvorenog pristupa i veoma rado radimo u tom kontekstu u smislu mijenjanja načina na koji se sadržaji smiju koristiti, npr. Creative Commons licence za IFLA-ine sadržaje. Ne vjerujemo kako se digitalni formati značajnije razlikuju od onoga što smo prije radili, međutim mišljenja smo da prava koja smo kao bibliotekari ranije imali trebaju biti u skladu sa modernim vremenom i ne vjerujemo u pozicije tehničkih mjera zaštite i upravljanja digitalnim pravima, već vjerujemo kako bibliotekama treba biti omogućeno da koriste svoje izvore. S tim u vezi, mišljenja smo da napredak u razvoju *open source softwarea* jeste izuzetno interesantan i mi ga u potpunosti podržavamo. Novi IFLA-in web će biti podignut na jednom takvom sistemu za upravljanje sadržajem što će odgovarati stvarnoj Web 2.0. mrežnoj stranici za IFLA-ine korisnike i širu javnost. Mi također dajemo podršku slobodnom pristupu na univerzitetima, a uskoro planiramo raditi zajedno na jednom norveškom projektu u palestinskim bibliotekama, kako bi se na tamošnjim

univerzitetima korisnici upoznawali sa mogućnostima pokreta otvorenog pristupa. Široko govoreći, mi smo zaista u velikoj mjeri naklonjeni ovakvim oblicima "otvorene kulture", koje ti spominješ. Sam si također spomenuo svoje studente i načine na koji oni doživljavaju i tretiraju informaciju i informacijske izvore, stoga mislim da moramo biti svjesni onoga što nove generacije korisnika očekuju i nema svrhe vraćati se na modele prošlog stoljeća, te je zbog toga od izuzetne važnosti da držimo korak sa novim razvojnim politikama. Unutar IFLA-e postoji skoro pedeset odjeljenja tako da se u svakom od njih tretira različita problematika koju ovdje spominjemo, pa tako i sekcija koja se bavi stvarima koje pripadaju oblasti "slobodne kulture" i to je vrlo velika stvar unutar organizacije. Ukoliko ne bismo iskoristili mogućnosti takvih stvari, ako se ne bismo interesirali i uključivali u njih, činili bismo sami sebe redundantnim te je stoga jako važno da idemo s tim ukorak što dalje možemo.

Konačno, koliko je IFLA zadovoljna dosadašnjim postignućima?

- Mi smo do sada isprobali veliki broj pristupa, počeli smo krajem devedesetih godina, tačnije 1997. godine, kada smo bili mnogo uključeni u direktne akcije. Npr. 2001. godine smo tako izdali Izvještaj o bibliotekama na Kosovu, objavili veliki broj saopćenja za štampu, izjava o stanjima na Kubi, Kini. Međutim, otkrili smo da takav pristup nije polučio očekivane rezultate već se pokazalo kako su naša partnerstva sa nevladinim sektorom okrenutom ljudskim pravima mnogo učinkovitija. Ipak, ne odvijaju se svugdje stvari onako kako bismo mi to željeli (u Tunisu, npr.) te zbog toga nismo odustali ni od direktnih intervencija. Sada najviše ulažemo u treninge, radionice, konferencije, koje uključuju okvir ljudskih prava u bibliotekarstvo kako bi se osnažili bibliotekari zemalja sa kojima radimo (npr. radionice koje smo radili širom svijeta o IFLA-inom Internet Manifestu imale su velikog uspjeha u posljednje tri godine). Mi smo kontinuirano obnavljali programe i materijale koje smo koristili tako da su oni vrlo aktualni i relevantni, a otkrivena je i velika potreba za takvim stvarima. U biti se radi o obuci za bibliotekare kako bi oni osiguravali pristup Internetu u bibliotekama pojašnjavajući opasnosti filtriranja, nadgledanja, zloupotrebe privatnosti, zatim o ulozi bibliotekara u osiguravanju privatnosti, čime se pokreću mnogobrojna pitanja posebno za

bibliotekare u zemljama u razvoju koje su tek dobile pristup Internetu u bibliotekama, a sama obuka se tiče informacija o tome kako najbolje administrirati taj pristup. Mislim da ovdje sada postizemo najbolje rezultate. Napomenuo bih još jedno važno postignuće koje se tiče slučaja vezanog za jednog italijanskog bibliotekara kome je prijetila kazna zatvorom zbog omogućavanja pristupa knjizi koju su lokalne vlasti držale uvredljivom, pa smo mi u tom slučaju intervenirali pismom u ime tog bibliotekara, nakon čega je ustanovljeno da je „sporna” knjiga na listi preporučenih knjiga od strane vlade te je slučaj povučen. Prema tome, neke direktne akcije su također uspješne, ali rekao bih da sam do sada najponosniji na naše djelovanje tamo gdje možemo pokrenuti probleme ljudskih prava u kontekstu obrazovanja u bibliotekama. To je veoma interesantno područje, bez obzira da li se radilo o pojasu Zapadne obale, u Palestini, ili Egiptu, gdje sloboda govora nije velika kao u drugim zemljama, ili pak u Nigeriji, odnosno svim onim zemljama gdje su ljudska prava „na dnevnom redu”. Konačno, mogu reći da imam zaista izuzetno pozitivno mišljenje u vezi sa onim što smo uradili u proteklih nekoliko godina.

Kakve su mogućnosti da neke od IFLA-inih radionica u budućnosti očekujemo u Bosni i Hercegovini?

- Zaista se nadam tome. Mi imamo program za 2009. godinu, a ove radionice nisu preskupe. Ono što bismo voljeli uraditi je uspostaviti saradnju sa nacionalnim organizacijama kako bismo bili sigurni da su ovakvi projekti što učinkovitiji. Mi obično tražimo od nacionalnih asocijacija da obezbijede prostor, opremu i prijevoz, a našim trenerima bi bili plaćeni putni, kao i troškovi boravka. To su obično dvodnevne radionice i mi bismo bili veoma sretni da dođemo i u Bosnu i Hercegovinu. Sada privodimo kraju ovu tekuću godinu, međutim sigurno za narednu godinu imam u vidu razgovore koje smo nas dvojica vodili u na konferenciji u Palestini u vezi sa ovim mogućnostima.

Na koncu, kako ti doživljavaš svoju trenutnu poziciju u IFLA-i, koliko je izazovno obavljati jednu tako odgovornu dužnost, kakvo zadovoljstvo izvlačiš iz toga, kako izgleda tvoj tipičan radni dan? Ja sam svakako bio izuzetno prijatno iznenađen tvojim znanjem, nastupom,

zapravo bibliotekarskim duhom koji razbija stereotipe koji se obično vežu uz bibliotekare.

- Ovo je zaista fantastičan posao. Drago mi je da si postavio i ovo pitanje. Kako izgleda moj radni dan, šta je bitno za reafirmaciju profesije? Mislim da je jako važno da vas interesuje SVE, ja npr. započinjem dan čitajući novine barem sat vremena, američke, engleske novine, vijesti na Internetu - tražeći sve one novosti koje bi eventualno mogle pogoditi biblioteke, novosti koje bi uticale na IFLA-u. Takav monitoring koji se tiče svega onoga što se može ticati biblioteka doprinosi mogućnostima da se prijetnje mogu identifikovati unaprijed. To je i razlog zbog kojeg toliko volim ovaj posao, zaista me interesira politika, američke izbore pratim kao da su moji vlastiti, a ovaj poziv mi omogućuje da se bavim stvarima koje me odista interesiraju, a to su posebice ljudska prava i slobodan pristup informacijama i to na globalnoj političkoj razini. Radi se zaista o vrlo zahtjevnom i izazovnom poslu koji traži mnogo putovanja tako da u Holandiji baš i ne provodim mnogo vremena, ali putujući na različita mjesta upoznajem mnogo zanimljivih ljudi, tako npr. smo se

ove godine i mi susreli u Ramali, na konferenciji "Biblioteke iz perspektive ljudskih prava", koja je zaista imala jak odjek tamo pa se slijedeće godine vraćamo u Palestinu sa novim projektima. Ove smo godine također imali odličan workshop u Manili, na Filipinima, gdje su bibliotekari zaista intenzivno radili, a prošle sedmice sam se vratio iz Aleksandrije, sa konferencije o slobodi govora i toleranciji u Egiptu, gdje sam se čak susreo i sa nekim od najpoznatijih blogera sa tog područja (imali smo zajedničku panel diskusiju), tako da me ovaj posao neprestano stimulira samom činjenicom da sam u prilici upoznavati veliki broj vrlo interesantnih ljudi.

*Razgovarao / preveo:
MARIO HIBERT (oktobar, 2008.)*

